Vänersborgs kommun

Anvisningar:

Budget 2018

Ekonomisk plan

2019-2022

Antagna av Kommunstyrelsen 2017-03-01

ANVISNINGAR FÖR BUDGET 2018 EKONOMISK PLAN 2019-2022

Förslag till beslut

Ekonomistaben har, enligt uppdrag, upprättat anvisningar och planeringsramar för budget 2018 och ekonomisk plan 2019-2022. Kommunstyrelsen föreslås att ställa sig bakom upprättat förslag.

Marie Dahlin
Kommunstyrelsens ordförande

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sidnr
1. SAMHÄLLSEKONOMISK BAKGRUND	3
1.1 Konjunkturen och skatteunderlaget bromsar in	3
1.2 Styrande för kommunerna	4
2. BEFOLKNING	5
3. EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR INFÖR 2018	6
3.1 Inriktningsmål för ekonomin	6
3.2 Krav på god ekonomisk hushållning – ekonomisk balans	6
3.3 Bokslut 2016, budget 2017	7
3.4 Hantering av kommunens pensionsåtagande	7
3.5 Ekonomiska förutsättningar inför budget 2018-2020	8
3.6 Nämndernas nettobudgetramar inför 2018	9
3.7 Investeringsbudget 2018-2022	10
3.8 Direktiv	11
3.9 Resultatprognos 2018-2020	11
4. ÖVRIGA ANVISNINGAR	13
4.1 Driftbudget	13
4.2 Inlämning av mål- och resursplan	13
4.3 Investerings- och exploateringsplan	14
4.4 MBL i samband med budgetarbetet	15
4.5 Tidsplan för det fortsatta budgetarbetet	15
BILAGOR	
Bilaga 1 Budgetramar per nämnd	
Bilaga 2 Anslagsbindningsnivåer	

1. SAMHÄLLSEKONOMISK BAKGRUND

Här presenteras en lägesrapport om hur ekonomin ser ut idag, men också en bedömning om hur det kan tänkas se ut de närmaste åren. Det grundar sig på SKL:s (Sveriges Kommuner och Landstings) prognoser i ekonomirapporten från oktober och cirkulär från december 2016.

1.1 Konjunkturen och skatteunderlaget bromsar in

Svensk ekonomi fortsätter växa i god takt också under 2017. BNP ökar då med 2,8 % jämfört med 3,2 % året innan. Sysselsättningen ökar samtidigt som arbetslösheten minskar ytterligare. År 2017 kan därmed beskrivas som ett högkonjunkturår. Därefter beräknas den ekonomiska utvecklingen återgå till mer normala och mer måttliga nivåer. Det betyder en betydligt långsammare tillväxt i skatteunderlaget än vad som noterats de senaste åren. Samtidigt är de demografiska utmaningarna fortsatt besvärliga. Det gör att ett betydande gap riskerar uppstå mellan kommunsektorns kostnader och intäkter.

1.1.1 Fortsatt bra fart i svensk ekonomi också 2017

För 2017 beräknas BNP öka med 2,8 % vilket innebär en fortsatt förbättring av konjunkturläget. 2017 kan därmed beskrivas som ett högkonjunkturår för svensk ekonomis del. En sammantaget fortsatt stark tillväxt i efterfrågan och produktion innebär att läget på arbetsmarknaden förbättras ytterligare. Antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin beräknas 2017 öka med 1,3 % vilket kan jämföras med en ökning med 1,8 % 2016. Den positiva utvecklingen innebär att arbetslösheten gradvis minskar ner mot 6 %. Trots det förbättrade läget på arbetsmarknaden beräknas löneutvecklingen bli fortsatt låg med en ökning av genomsnittlig timlön med 2,8 %. De senaste årens starka tillväxt i svensk ekonomi har fört med sig en betydande ökning av antalet sysselsatta

Tabell: Nyckeltal för den svenska ekonomin

Procentuell förändring om inte annat anges

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BNP	3,8	3,2	2,8	1,9	1,6	1,7
Sysselsättning, timmar	1,0	1,8	1,3	0,3	0,0	0,2
Relativ arbetslöshet, nivå	7,4	6,9	6,3	6,6	6,7	6,7
Timlön, nationalräkenskaperna	3,2	2,3	3,0	3,1	3,4	3,4
Timlön, konjunkturlönestatistik	2,5	2,6	2,8	3,1	3,4	3,4
Konsumentpris, KPIF-KS	0,6	1,2	1,8	1,9	2,0	2,0
Konsumentpris, KPI	0,0	1,0	1,9	3,0	2,6	2,7
Realt skatteunderlag	2,0	2,2	1,8	0,8	0,5	0,7

Ett ökat resursutnyttjande, bättre fart på privat konsumtion, högre råvarupriser och en försvagad krona innebär att prisökningstakten gradvis stiger under året. Efter hand når ökningen av konsumentpriserna mätta som KPIF, det vill säga KPI exklusive hushållens räntekostnader, över 2 %. Mot den bakgrunden bedöms Riksbanken höja styrräntan under hösten 2017. Den stramare penningpolitiken får till följd att kronan stärks och då framför allt mot euron.

Återhämtningen i svensk ekonomi, med en relativt stark utveckling av sysselsättningen, har inneburit en gynnsam utveckling av kommunernas och landstingens skatteunderlag. I reala termer beräknas skatteunderlaget öka med i genomsnitt 2 % åren 2015–2017 vilket är ungefär det dubbla mot normalt.

1.1.2 Utvecklingen åren 2018–2020

SKL:s beräknade utveckling för åren 2018–2020 är ingen prognos utan en framskrivning gjord på basis av ett antal antaganden. Styrande i detta upplägg är att svensk ekonomi på sikt återgår till konjunkturell balans.

Det innebär en mer normal men väsentligt långsammare utveckling av produktion och sysselsättning än tidigare då den svenska ekonomin gått från låg- till högkonjunktur. Åren 2018-2020 understiger BNP-tillväxten 2 % samtidigt som ökningen i sysselsättningen är starkt begränsad.

För kommunsektorns del antas kostnaderna utvecklas i takt med demografin. Eftersom befolkningsutvecklingen framöver är relativt snabb – inte minst för barn och till viss del äldre – innebär detta en kostnadsutveckling som är betydligt starkare än normalt. Skatteunderlagets utveckling åren 2018-2020 förväntas bli betydligt svagare. Det blir då mycket svårare för kommuner och landsting att få intäkter och kostnader att gå ihop. Reala ökningar i skatteunderlaget på 0,5-1 % ska klara att täcka demografiska krav som växer 1,5 % årligen samt eventuella ambitionshöjningar.

1.1.3 Försämrade förutsättningar för kommunsektorn

En mer normal - långsammare - utveckling av skatteunderlaget, samtidigt som kommunsektorns kostnader växer i relativt snabb takt, innebär att ett betydande och växande gap riskerar uppstå mellan sektorns kostnader och intäkter. Gapet mellan kostnader och intäkter leder kalkylmässigt till betydande skattehöjningar eftersom de ökade kostnaderna måste finansieras. Det betyder inte att det är den mest sannolika utvecklingen - kommuner och landsting kommer att motverka det hotande gapet genom att hålla tillbaka kostnadsökningarna. Mellan 2017 och 2020 beräknas det gap som uppstår i SKL:s kalkyler motsvara en sammantagen utdebitering på närmare 2 kronor.

1.2 Styrande för kommunerna

1.2.1 God ekonomisk hushållning och ekonomi i balans

God ekonomisk hushållning och ekonomi i balans regleras i kommunallagen och innebär att kommunen måste upprätta en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Kommunen måste också ha reserver för att kunna möta oförutsedda kostnadsökningar, minskade intäkter och behov av ytterligare investeringar. Med god ekonomisk hushållning menas också att dagens medborgare finansierar sin egen kommunala välfärd och inte skjuter upp betalningen till kommande generationer. Kommunen har fastställt mål och riktlinjer kring god ekonomisk hushållning.

1.2.2 Förändringar i den kommunala redovisningen

Två förändringar i kommunal redovisning påverkar kommunens finansiella mål vad gäller kopplingen till god ekonomisk hushållning. Det är dels övergången till komponentavskrivningar av investeringar och dels förändrad pensionsredovisning (införs troligen fr.o.m. 2019). Effekten av dessa båda förändringar är att de finansiella målen kommer att behöva ses över och anpassas. Detta gäller framförallt kommunens resultatmål, där ett resultat på minst 2 % av skatter och generella statsbidrag tidigare varit ett generellt mått på god ekonomisk hushållning. Med hänsyn till de förändrade redovisningsreglerna kan det generella resultatmåttet snarare handla om minst 3 %, för att ligga i linje med en god ekonomisk hushållning. Även målen som handlar om investeringar och soliditet kan behöva ses över.

1.2.3 Välfärdsmiljarderna – från 52 mkr till 27 mkr

Regeringen har beslutat om fördelning av de så kallade välfärdsmiljarderna 2017. Vänersborgs kommun får 52 mkr. Prognosen för 2018 säger det samma men fr.o.m. 2019 sjunker statsbidraget då en större del grundar sig på antalet invånare i stället för antalet flyktingar. För Vänersborgs kommun innebär det en sänkning till 44 mkr år 2019, 38 mkr år 2020 och 27 mkr år 2021. Statsbidraget är medräknat i kommunens budget 2017 och bidrar till nämndernas stora tillskott. Det är viktigt att ta hänsyn till att statsbidraget minskar i kommande budgetar.

2. BEFOLKNING

Under hösten 2016 har en befolkningsprognos tagits fram av utvecklingskontoret. Den grundar sig på en ökning av bostadsbyggandet i kommunen, vilket förväntas leda till omflyttningar och inflyttningar, vilket i sin tur förväntas leda till ett växande invånarantal. En av de svårare faktorerna att ta hänsyn till är effekterna av flyktingboendet i kommunen. Hur många av dem med permanent uppehållstillstånd väljer att bo kvar i Vänersborg. Prognosen sträcker sig över nio år. Flera tabeller för olika behov är framtagna.

Nedan redovisas befolkningsförändringar i olika åldersintervall av en växande befolkning i kommunen:

Ålder	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Differens
0-4	2 222	2 248	2 313	2 367	2 411	2 476	2 530	2 554	2 569	2 577	2 579	116%
5-9	2 375	2 450	2 463	2 475	2 537	2 544	2 548	2 604	2 649	2 670	2 707	114%
10-14	2 193	2 284	2 374	2 445	2 529	2 626	2 679	2 694	2 707	2 751	2 747	125%
15-19	2 159	2 203	2 205	2 250	2 302	2 379	2 439	2 512	2 573	2 633	2 706	125%
20-24	2 268	2 259	2 219	2 173	2 186	2 202	2 198	2 188	2 206	2 217	2 247	99%
25-29	2 293	2 355	2 400	2 392	2 402	2 406	2 380	2 358	2 331	2 311	2 297	100%
30-34	1 987	2 081	2 121	2 221	2 332	2 421	2 438	2 474	2 466	2 449	2 428	122%
35-39	2 072	2 129	2 128	2 159	2 219	2 261	2 310	2 341	2 409	2 470	2 521	122%
40-44	2 306	2 273	2 248	2 235	2 223	2 256	2 286	2 288	2 313	2 351	2 372	103%
45-49	2 683	2 597	2 518	2 488	2 486	2 449	2 413	2 391	2 381	2 361	2 380	89%
50-54	2 577	2 749	2 844	2 808	2 772	2 724	2 642	2 576	2 551	2 542	2 501	97%
55-59	2 419	2 421	2 375	2 462	2 525	2 615	2 758	2 844	2 814	2 776	2 728	113%
60-64	2 311	2 306	2 382	2 361	2 392	2 413	2 410	2 372	2 450	2 501	2 576	111%
65-69	2 426	2 379	2 330	2 311	2 301	2 292	2 283	2 352	2 335	2 359	2 375	98%
70-74	2 198	2 289	2 333	2 356	2 351	2 312	2 270	2 231	2 218	2 209	2 199	100%
75-79	1 624	1 661	1 722	1 828	1 873	1 972	2 050	2 092	2 115	2 112	2 081	128%
80-84	1 158	1 157	1 185	1 175	1 243	1 290	1 320	1 374	1 461	1 503	1 587	137%
85-89	705	716	712	719	727	745	749	771	767	815	850	121%
90-94	319	311	321	323	317	307	315	318	325	330	339	106%
95-99	81	81	80	80	76	78	76	78	79	77	75	93%
100-w	5	7	6	7	9	9	9	9	9	9	9	180%
Summa	38 381	38 954	39 277	39 636	40 213	40 778	41 102	41 421	41 729	42 024	42 304	110%

Prognosresultatet kan sammanfattas enligt följande:

- Antalet invånare beräknas öka varje år och sammanlagt är ökningen 3 923 personer.
- De flesta åldersgrupperna ökar.
- Antalet barn och ungdomar i grupperna från 0 - 14 år ökar med i genomsnitt 124 personer per år. Detta är kopplat till att prognosen är baserad på ett ökat bostadsbyggande av småhusområden under perioden.
- Antalet ungdomar i gymnasieåldern (15-19 år) ligger ganska konstant fram till år 2018 då också denna grupp börjar öka mera.
- Stora ökningar sker i de äldre grupperna. De äldsta, grupperna över 80 år, ökar kraftigt med 592 personer fram till år 2025.

3. EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR INFÖR 2018

3.1 Inriktningsmål och riktlinjer för ekonomin och god ekonomisk hushållning

Följande inriktningsmål och riktlinjer för ekonomin och god ekonomisk hushållning, ligger till grund för arbetet med mål- och resursplan 2018-2020:

- *Nämnderna ska hantera beslutade budgetmedel rationellt och effektivt så att de gör mesta möjliga nytta för kommuninvånarna utifrån de uppgifter som kommunfullmäktige delegerat till dem.*

Verksamheter och kostnader ska kontinuerligt utvärderas och omprövas. Varje nämnd ansvarar för att en god intern kontroll upprätthålls utifrån kommunfullmäktiges reglemente och kommunstyrelsens riktlinjer. Nämnderna ska främja och följa upp att en fortlöpande kvalitetsutveckling sker inom verksamheten.

- *Kommunens tillgångar och skulder ska förvaltas på ett betryggande och effektivt sätt.*

Kommunens anläggningar och fastigheter ska ha ett planerat och fullgott underhåll. Kommunen ska ha ett fullgott genomtänkt försäkringsskydd, samt ha klara regler för hur risker ska hanteras. Kommunen ska ha tydliga regler och riktlinjer för sin finansförvaltning.

- *Vänersborgs kommun ska i alla sammanhang eftersträva en välskött ekonomi. All verksamhet ska bedrivas i en anda av god ekonomisk hushållning och i enlighet med kommunfullmäktiges beslut om finansiella mål och ramar.*

Kommunfullmäktiges budgetbeslut är överordnat och vid målkonflikter är det ekonomin som ytterst sätter gränsen för det totala verksamhetsutrymmet (vid resursbrist ska tvingande nivåer enligt lagstiftning och myndighetskrav prioriteras). Nämnderna ser till att verksamheternas innehåll och omfattning är anpassad till beslutad budgetnivå. Vid befarade eller konstaterade budgetavvikelser är nämnder och enheter skyldiga att vidta åtgärder som krävs för att styra verksamheten, så att de ekonomiska ramarna hålls. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att de förslag och planer som föreläggs kommunfullmäktige främjar en god ekonomisk hushållning och är förenliga med de finansiella målen.

Förslag om **finansiella mål** läggs till kommunfullmäktige i samband med förslag om mål- och resursplan 2018-2020 i juni 2017.

3.2 Krav på god ekonomisk hushållning - ekonomisk balans

Enligt kommunallagen ställs krav på att kommunerna ska ha god ekonomisk hushållning och redovisa ekonomisk balans. Föreskrifterna i kommunallagen om balanskrav innebär i korthet att årsbudgeten *ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna.*

Kommunen kan fastställa en budget som inte är i balans, om det föreligger synnerliga skäl. Om årets resultat i årsredovisningen är mindre än noll kronor, ska det negativa resultatet regleras och det egna kapitalet återställas senast tre år efter att det negativa resultatet uppkommit. Vid underskott ska en åtgärdsplan upprättas som anger hur det egna kapitalet ska återställas. Fullmäktige har möjlighet att besluta att inte reglera ett negativt resultat, om det uppkommit till följd av orealiserade förluster i värdepapper.

Riksdagen har kompletterat befintlig lagstiftning om god ekonomisk hushållning. Det innebär att kommunen utifrån reglerna om balanskravet kan öppna upp för möjligheten att utjämna intäkter över tid genom en resultatutjämningsreserv. Lokala riktlinjer krävs för att hantera en eventuell resultatutjämningsreserv. Kommunfullmäktige i Vänersborgs kommun har fastställt riktlinjer som innebär att resultatutjämningsreserven i kommunen maximeras till 50 mkr.

Förslag om riktlinjer för god ekonomisk hushållning liksom ekonomiska styrprinciper ges till kommunfullmäktige i samband med förslag om mål- och resursplan 2018-2020 i juni 2017.

3.3 Bokslut 2016 och budget 2017

I 2016 års preliminära bokslut redovisas en förbättring av eget kapital med +59 mkr, vilket är 54 mkr bättre än budget. Nämnderna visar ett överskott med 22 mkr och finansförvaltningen visar ett överskott med 32 mkr.

I 2017 års mål- och resursplan är resultatet budgeterat till +24 mkr. I SKL:s senaste prognos från december 2016 har dock skatte- och statsbidragsintäkterna minskat vilket påverkar resultatet negativt. Enligt prognosen har Vänersborgs kommun ett resultat om +11 mkr. För att uppnå 1-% målet ska resultatet vara minst 23 mkr. Soliditeten är år 2017 budgeterad till 45 %, vilket är fyra procentenheter lägre än 2016. Det innebär att målet om förbättrad soliditet inte uppnås 2017.

Nedan redovisas hur mycket nämnderna tillförts i budget 2017. Medel för att finansiera effekter av 2017 års löneavtal budgeterades centralt. Internräntan sänktes vilket också justerades i nämndernas budgetramar. Ettårsanslagen från budget 2016 togs bort. I övrigt justerades nämndernas budgetramar 2017 sammantaget med 92 mkr enligt följande:

Barn- och utbildningsnämnden	+17 mkr
Byggnadsnämnden	+1 mkr
Kommunstyrelsen	+5 mkr
Kultur- och fritidsnämnden	+6 mkr
Samhällsbyggnadsnämnden	+12 mkr
Socialnämnden	+50 mkr
Överförmyndarnämnden	+1,0 mkr

3.4 Hantering av kommunens pensionsåtagande

Kommunerna redovisar pensionskostnaderna enligt den s.k. blandmodellen, vilket i korthet innebär att:

- Pensionsskulden, intjänad t.o.m. 1997-12-31, redovisas som en ansvarsförbindelse.
- Fr.o.m. 1998 redovisas intjänad pension inklusive löneskatt som en avsättning i balansräkningen respektive, kostnad i resultaträkningen och ränteuppräknas.
- Sedan 2006-01-01 gäller pensionsavtalet KAP-KL. Jämfört med det tidigare pensionsavtalet ökar den avgiftsbestämda delen och den förmånsbestämda minskar. Avtalets förmånsbestämda del är nu kopplad till inkomstbasbeloppet. Det innebär att den är förankrad till löneutvecklingen i ekonomin och har samma "golv" som "taket" i det allmänna pensionssystemet.
- I kommunens pensionspolicy anges att de år kommunen har ekonomiska förutsättningar kan delar av pensionsåtagandet tryggas genom försäkring eller på annat sätt. Vissa år har kommunen gjort avsättningar för att minska ansvarsförbindelsen. (2007 avsattes 30 mkr, 2008 avsattes 5 mkr, 2009 och 2012 avsattes 20 mkr per år och 2013 avsattes 15 mkr). Under åren 2014-2016 är ingen avsättning budgeterad för att minska pensionsskulden.

KPA har tagit fram en långtidsprognos som visar Vänersborgs kommuns pensionskostnader åren 2014 till 2056. Prognosen visar att den årliga pensionskostnaden i fasta priser ökar med ca 20 mkr mellan år 2014 och 2024.

Diagram: Långtidsprognos för pensionskostnader i Vänersborgs kommun

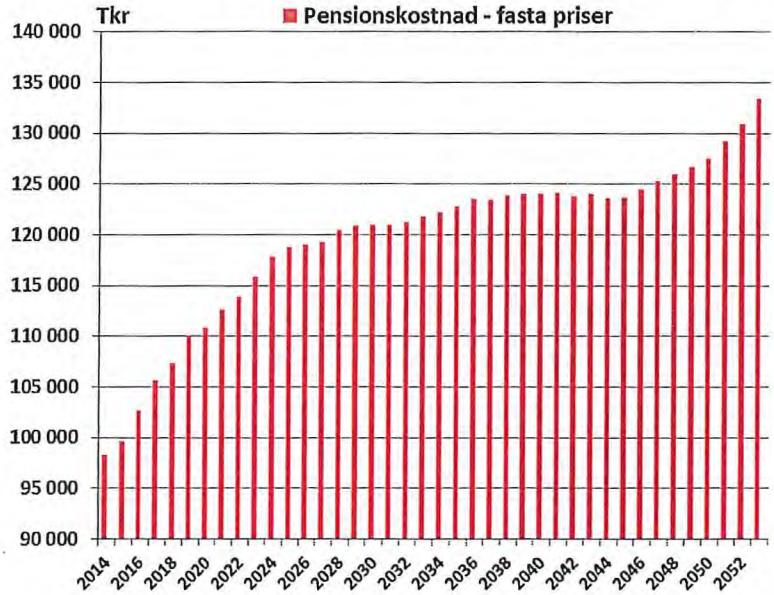

3.5 Ekonomiska förutsättningar inför budget 2018-2020

Inför arbetet med budget för 2018 har gällande mål- och resursplan stämts av mot SKL:s prognoser över förväntad utveckling av skatteunderlaget. Bedömningen av inkomstutvecklingen har sedan kompletterats med uppdaterade bedömningar över såväl inflation som lönekostnadsutveckling. Av tabellen nedan framgår de övergripande förutsättningar för den ekonomiska utvecklingen som budgetanvisningarna för planperioden 2018-2020 nu baserar sig på.

Tabell: Ekonomiska förutsättningar inför 2018

Underlag	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
Skatteberäkning	6,2 %	3,9 %	2,8 %	2,5 %	3,2 %
Inflationskompens.	0,0 %	0,0 %	1,3 %	2,6 %	2,7 %
Internränta	2,4 %	1,75 %	1,75 %	1,75 %	1,75 %

Skatteintäkternas/generella statsbidrags uppräkning mellan åren baserar sig på en prognos från SKL 2016-12-21. Prognosen är också anpassad efter kommunens befolkningsprognos och minskad med 250 kr/invånare per år.

Inflationen I ramarna för 2018 har kostnadsbudgeten liksom intäktsbudgeten för respektive nämnd räknats upp med 1,3 %.

Löneutvecklingen under 2018 prognostiseras till ca 46 mkr. Under 2017 beräknas löneutvecklingen till ca 61 mkr. Nämndernas budgetramar inför 2018 är baserade på 2016 års lönenivå. Dessa får senare kompletteras med tillkommande kostnader för löneavtal under 2017-2018 inom ramen för centralt avsatta budgetmedel i mål- och resursplan.

Internräntan är oförändrad 1,75 %. Eventuellt kommer justeringar att göras i samband med mål- och resursplansprocessen.

Personalomkostnadspålägget är oförändrat 38,33 %.

3.6 Nämndernas nettobudgetramar inför 2018

Ett särskilt upprättat material, *Omvärldsanalys 2018-2020,* har gemensamt arbetats fram av kommunens förvaltningar. Syftet är att skapa en kommungemensam omvärldsbild för att ge ökade förutsättningar för en dialog kring aktuella framtidsfrågor. Syftet är också att skapa beredskap för framtida behov och förändringar och visa på utmaningar och möjligheter. Materialet har presenterats för budgetberedningen i samband med den gemensamma presidieöverläggningen i arbetet med ramsättningen av budget 2018.

Mot bakgrund av KSAU:s budgetberedning justeras nämndernas budgetramar med 1,3 % i inflationskompensation. I övrigt justeras budgetramarna enligt följande:

Kommunstyrelsens anslag till vuxenutbildning utökas med *2 081 tkr* i enlighet med beslut under 2017. Då Vänersborg firar 375-jubileum 2019 tillförs *100 tkr.* Förfogandeanslag tillförs ytterligare *150 tkr.*

Samhällsbyggnadsnämndens budgetram justeras ned med sammanlagt *10 000 tkr.* Under 2017 hade nämnden tillfälliga anslag för underhåll dels 7 000 tkr för underhåll av fritidsfastigheter och dels 3 000 tkr för underhåll av gator och vägar. De tas bort i budget 2018.

Valnämndens budgetram justeras upp med *145 Tkr* då 2018 är ett valår och innebär ökade kostnader. Även 2019 är ett valår.

Överförmyndarnämndens budgetram justeras ned med *1 000 tkr.* Under 2017 hade nämnden att tillfälligt anslag om 1 000 tkr vilket tas bort i budget 2018.

Av Bilaga 1 framgår hur nämndernas nettobudgetramar förändras.

Sammanfattning av nämndernas budgetramar 2018:
(inklusive justeringar enligt ovan)

Nettoanslag, tkr	Budget 2017	Andel %	Budget 2018	Andel %
Barn- och utbildningsnämnden	701 035	32,4%	705 096	32,6%
Byggnadsnämnden	14 929	0,7%	14 867	0,7%
Kommunfullmäktige	2 146	0,1%	2 157	0,1%
Kommunstyrelsen	342 672	15,8%	348 954	16,1%
Kulturn- och fritidsnämnden	106 439	4,9%	107 466	5,0%
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	6 496	0,3%	6 482	0,3%
Revisionen	1 195	0,1%	1 205	0,1%
Samhällsbyggnadsnämnden	85 497	4,0%	75 970	3,5%
Socialnämnden	897 702	41,5%	899 791	41,5%
Valnämnden	455	0,0%	600	0,0%
Överförmyndarnämnden	4 593	0,2%	3 599	0,2%
Totalt, nämnderna	2 163 159	100,0%	**2 166 187**	100,0%

Samtliga nämnder ansvarar för driftkostnader/kapitalkostnader som följer av nämndens investeringar. Några opåverkbara kostnader finns inte. I de fall kommunstyrelsen av näringspolitiska skäl beslutar om investeringar som får driftkostnadskonsekvenser för samhällsbyggnadsnämnden, har kommunstyrelsen ett medansvar för att budgettäckning sker.

Anslagsbindningsnivåerna enligt mål- och resursplan 2017 gäller även för 2018. Dock vill kommunstyrelsen även i fortsättningen ha möjlighet att följa vad grundskola respektive förskola kostar. Det samma gäller kultur och fritidsnämnden där kommunstyrelsen vill följa nämnd, kultur och bibliotek samt arena och fritid samt musik och ungdom. Det innebär att dessa verksamheter ska särredovisas i mål- och resursplan, årsre-

dovisning samt delårsrapporter. Nämnderna har dock möjlighet att göra omfördelningar mellan verksamheterna, då det är en anslagsbindningsnivå.

Kostnader för *löneavtal 2017 och 2018* budgeteras centralt.

3.7 Investeringsbudget 2018-2022

Investeringsbudgeten omfattar fem år, och innehåller budget för innevarande år (2018) och en plan för de fyra kommande åren (2019-2022).

3.7.1 Investeringsramar

Nämndernas investeringsramar motsvaras av kommunstyrelsens förslag till reviderad investerings- och exploateringsplan 2017-2021. Förslaget kommer att skickas ut efter behandling av kommunstyrelsen 2017-03-01. För övriga nämnders investeringar (exklusive fastighetsinvesteringar) är det planen i mål- och resursplan 2017-2021 som gäller som ram.

För planens första år, budget 2018, är det endast i undantagsfall som nya objekt kan föreslås då kommunens investeringsbudget är omfattande och utrymmet för att finansiera nya investeringar (driftkostnaden) är den hyrande nämndens ansvar. Alternativet är att nämnden stryker eller flyttar fram planerade investeringar i tiden, till förmån för nya förslag.

3.7.2 Fastighetsinvesteringar

För fastighetsinvesteringar, ska nämnder som hyr kommunägda fastigheter av samhällsbyggnadsnämndens fastighetsenhet, själva begära investeringsutrymme i budgeten. Dessa fastighetsinvesteringar är hyreshöjande. Det ska göras per objekt och den hyrande nämnden ska ta hjälp av fastighetsenheten för att kostnads- och tidsberäkna investeringen. I beslutet i mål- och resursplan, kommer sen fastighetsinvesteringarna, att lyftas över till samhällsbyggnadsnämndens investeringsbudget.

Investeringar i fastigheter, anläggningar och mark ska *preciseras ytterligare i tiden.* Vilken månad under året beräknas investeringen påbörjas och vilken månad den avslutas. Det gäller för investeringsobjekt över 1,0 mkr. Det gäller inte inventarier. Den hyrande nämnden ska ange en *prioriteringsordning* på föreslagna fastighetsinvesteringar.

Det är av största vikt att de hyrande nämnderna och samhällsbyggnadsnämnden för dialog om nämndernas lokalbehov och önskemål kring fastighetsinvesteringar. Detta för att öka den gemensamma kunskapen om kommunens befintliga fastighetsbestånd inklusive förhyrda lokaler, samt för att kunna förse kommunfullmäktige med tillräckliga beslutsunderlag.

3.7.3 Konsekvenser för driftbudgeten

Nämnderna ska beskriva vilka konsekvenser som investeringar får på driftbudgeten och hur dessa ryms inom befintlig budgetram.

3.7.4 Reviderad investeringsbudget 2017-2021

I samband med bokslut revideras investeringsbudgeten vilket syftar till att få fram mer realistiska tidsplaner för budgeterade investeringsprojekt och en större kontroll över den totala investeringsvolymen. Syftet är också att tilldela nämnderna investeringsramar inom vilka deras förslag till investeringsprojekt ska rymmas.

Investeringsbudgeten för åren 2017-2021 har reviderats i samband med bokslut 2016. Samhällsbyggnadsnämnden har redovisat investeringsprojekt som inte utförts under 2016 och föreslagit vilka av dem som ska överföras till innevarande års budget (2017). I samband med bokslutet har samhällsbyggnadsnämnden också reviderat innevarande års investeringsbudget och föreslagit justeringar i den. Det är endast större

projekt som omfattas av överföring och revidering och det kan konstateras att det är endast samhällsbyggnadsnämnden som har projekt av den omfattningen.

I samband med revideringen har samhällsbyggnadsförvaltningen kommunicerat om fastighetsinvesteringar med de hyrande förvaltningarna. Kommunstyrelsen kommer att behandla förslaget till reviderad investerings- och exploateringsplan 2017-2021 den 1 mars 2017 och kommunfullmäktige fattar beslut den 29 mars 2017.

3.8 Direktiv

3.8.1 Budgetförslag inom ram

Nämnderna ska fatta beslut om och presentera sina budgetförslag inom ram med beskrivning om åtgärder och konsekvenser för att nå dessa. Kommunstyrelsens arbetsutskott kommer att följa upp nämndernas ramanpassningsarbete i tät dialog med nämndernas presidier.

3.8.2 Bruttobudgetering

Nämnderna ska budgetera intäkter och kostnader. Verksamhet som finansieras av kalkylerade statsbidrag ska budgeteras på både intäktssidan som kostnadssidan.

3.8.3 Investeringar

Kommunstyrelsens budgetberedning konstaterar att det ekonomiska utrymmet för att finansiera driftkostnadskonsekvenser av nämndernas nyinvesteringar är respektive nämnds ansvar. Nämnderna uppmanas därför att i anslutning till arbetet med mål- och resursplan ifrågasätta och om möjligt minska redan planerade investeringsnivåer, samt visa stor återhållsamhet vad gäller att föra fram nya investeringsprojekt.

3.8.4 Specialdestinerade statsbidrag

Respektive nämnd har i uppgift att bevaka vilka eventuella specialdestinerade statsbidrag som finns att söka. Dessa ska budgeteras som intäkt och som kostnad.

3.8.5 Internprissättning

Prisjustering för interna tjänster kan ske inom ramen för ev. inflationskompensation enligt budgetförutsättningarna. Helt intäktsfinansierad verksamhet kan även justera priserna för den budgetkompensation som köpande nämnder får vid förändrat personalomkostnadspålägg, löneökning till följd av lönerevision och justerad internränta. Vid prissättning av nya tjänster ska skriftliga avtal upprättas mellan säljare och köpare.

3.9 Resultatprognos 2018-2020

Av tabellen på nästa sida framgår en resultaträkning för preliminärt bokslut 2016, 2017 års beslutade resultatbudget samt en resultatprognos för 2018-2020.

Tabell: Resultaträkningsplan 2016-2020

Resultatbudget, Mkr	Bokslut 2016	Justerad Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
Verksamhetens nettodriftskostnader	-1 932,5	-2 027,4	-2 085,3	-2 170,7	-2 262,4
Årets pensionskostnader	-113,2	-126,4	-133,6	-139,6	-141,7
Avskrivningar och nedskrivningar	-83,1	-85,8	-86,5	-88,7	-91,1
S:a verksamhetens nettokostnader	**-2 128,8**	**-2 239,6**	**-2 305,4**	**-2 399,0**	**-2 495,2**
Skatteintäkter/gen.statsbidrag	2 190,5	2 275,7	2 339,5	2 397,1	2 473,2
Finansiella intäkter	5,1	2,8	3,0	3,0	3,0
Fin. uppräkning av pensionsskuld	-0,7	-3,4	-3,6	-5,9	-5,6
Övriga finansiella kostnader	-6,7	-12,0	-10,0	-12,0	-14,0
S:a finansiella kostnader	-7,4	-15,4	-13,6	-17,9	-19,6
Resultat före extraord. poster	**59,4**	**23,5**	**23,4**	**-16,8**	**-38,6**
Extraord. intäkter					
Extraord.kostnader					
Årets resultat	**59,4**	**23,5**	**23,4**	**-16,8**	**-38,6**

Diagram: Resultatutveckling per år, 2011-2020 (förändring av eget kapital)

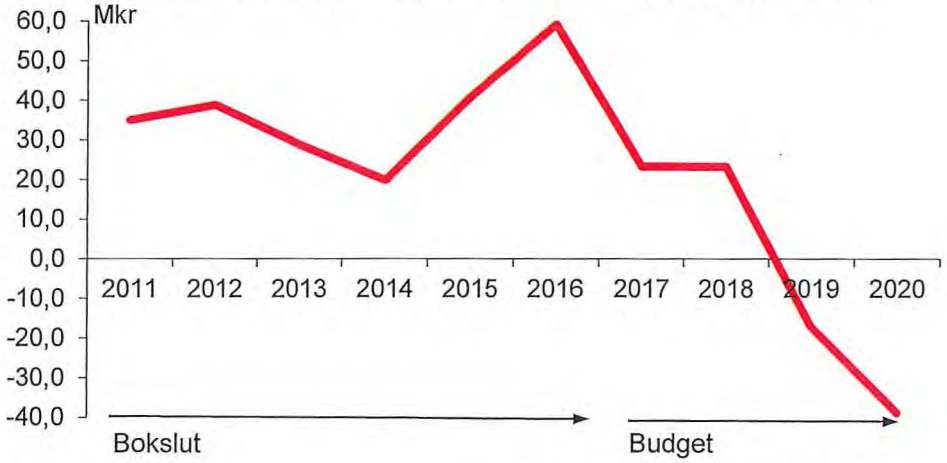

Resultatutvecklingen har under perioden 2011-2016 varit positiv med en topp på + 59 mkr 2016. År 2011 var resultatet +35 mkr för att stiga till +39 mkr år 2012. Åren 2013 och 2014 sjönk resultaten till +29 mkr respektive +20 mkr. År 2015 ökade resultatet till +41 mkr.

I bokslut 2016 visar nämnderna sammanlagt överskott om +22 mkr varav kommunstyrelsen står för +29 mkr av överskottet. Övriga nämnder visar förhållandevis små budgetavvikelser men inom t.ex. socialnämnden är det stora obalanser. I budget 2017 är resultatet budgeterat till + 24 mkr.

Åren 2018 är resultatet budgeterat till +23 mkr för att sjunka till -39 mkr det sista året under planperioden. Resultatet sjunker dels då statsbidragen kommer att minska men framförallt för att utvecklingen av skatteintäkter inte är lika stor som kostnadsutvecklingen.

4. ÖVRIGA ANVISNINGAR

4.1 Driftbudget

Liksom föregående år svarar respektive nämnd själv för att ta fram den information som behövs för ett fungerande budgetarbete. Som stöd för arbetet finns budgetrutiner i ekonomisystemet Raindance.

Den detaljbudget som bildar underlag för nämndens budgetförslag inför 2018 registreras *direkt i ekonomisystemet på verifikationstyp BUDGKF*. Lägsta nivå för inrapportering är **ansvar, konto, verksamhet och motpart**. Där det krävs uppföljning på enhetsnivå ska även objektskoden **enhet** användas. All budgetinrapportering sker i kronor. Ekonomikontoret kan komma att utfärda ytterligare anvisningar om detta. Interna poster ska stämmas av både inom respektive nämnd och mellan nämnder så att kostnader och intäkter visar netto noll.

Av inrapporterad budget på kontonivå (med motpart) ska framgå:
Intäkter: statsbidrag, taxor och övriga intäkter
Kostnader: lönekostnad, personalomkostnad, avskrivning, intern ränta, material, hyreskostnad och övriga omkostnader

2017-10-31 ska detaljbudgeten vara inrapporterad i Raindance utifrån respektive nämnds budgetförslag. Budgetförslagen ska vara inrapporterade inom angiven ramnivå.

4.1.1 Budgetförslag inom ram

Nämnderna ska presentera sina budgetförslag inom ram. Personalkostnader ingår i ramarna med 2016 års budgetnivå. Tilläggsanslag för ökade lönekostnader enligt avtal för 2017 och 2018 budgeteras tills vidare centralt och kommer att fördelas ut till respektive nämnd utifrån förhandlingsutrymme. Eventuell ökning utöver centralt avsatta medel får finansieras inom nämndernas budgetramar med eventuell lägre bemanning som följd.

Personalomkostnader budgeteras med 38,33 % av lönekostnaden, vilket baseras på SKL:s cirkulär avseende kommunalt anställda.

4.1.2 Intern ränta

Internräntan är oförändrad 1,75 %.

4.1.3 Budgetramar

Budgetramar per nämnd baserar sig på 2017 års beslutade budget kompletterat med effekter av 2016 års löneavtal samt beslutade övriga justeringar t.o.m. januari 2017. Budgetramar framgår av bilaga. 1.

4.2 Inlämning av mål- och resursplan

Senast den 20 april ska respektive nämnd lämna in sin mål- och resursplan. Materialet lämnas via nätet i de mallar som ekonomistaben anvisar. Justerade MBL-protokoll och nämndsprotokoll lämnas till ekonomistaben.

Mål- och resursplanen ska vara skriven i Word med typsnitt Arial 10p utan understrykningar. Se vidare *Skrivregler för ekonomisk redovisning* som återfinns på intranätet, ekonomi/anvisningar.

Utformningen av mål- och resursplan 2018-2022 ska ske enligt följande rubriker:

1. Verksamhetsbeskrivning

En kort och inledande beskrivning om nämndens verksamheter. Här anges även de volymmått som kan belysa verksamhetens utveckling mellan åren.

2. Förväntade resultat

Nämnderna ska presentera sina förväntade resultat, utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål.

3. Verksamhetsförändringar/ramanpassning

Eventuella verksamhetsförändringar samt konsekvenser anges här. Nämnderna ska utförligt beskriva åtgärder till ramanpassning. Under denna rubrik beskrivs även övriga förändringar i verksamhetens omfattning och inriktning som bedöms vara av betydelse. Eventuella förslag till *nya/förändrade taxor* anges under en egen rubrik.

4. Ekonomiska resurser

I planen anges en *resultaträkning* med budget 2018 och budget 2017 samt bokslut 2016. Dessutom anges en *anslagsbindningsrapport* med budget 2018, intäkter, kostnader och netto per anslagsbindningsnivå. De ekonomiska resurserna bruttoredovisas i resurstablåer med följande layout:

RESULTATRÄKNING Mkr

Mkr	Budget 2018	Budget 2017	Bokslut 2016
Statsbidrag			
Övriga intäkter			
Summa intäkter			
Personalkostnader			
Omkostnader			
Ränta			
Avskrivning			
Summa kostnader			
Nettokostnader			

BUDGET PER ANSLAGSBINDNINGSNIVÅ Mkr

ANSLAGSBINDNINGSNIVÅ Mkr	Intäkt 2018	Kostnad 2018	Netto 2018
Anslagsbindningsnivå 1			
Anslagsbindningsnivå 2			
Anslagsbindningsnivå 3			
Anslagsbindningsnivå 4			
Summa			

BUDGET PER ANSLAGSBINDNINGSNIVÅ Tkr

ANSLAGSBINDNINGSNIVÅ Tkr	Netto 2018
Anslagsbindningsnivå 1	
Anslagsbindningsnivå 2	
Anslagsbindningsnivå 3	
Anslagsbindningsnivå 4	
Summa	

För balansräkningsenheter redovisas de ekonomiska resurserna i en resultaträkning och balansräkning.

4.3 Investerings- och exploateringsplan

Varje nämnd ska i mål- och resursplan Del III, per huvudverksamhet, ange planerad investeringsnivå för åren 2018-2022. Redovisningen ska ske brutto och anges i 2017 års prisnivå. Respektive projekt kommenteras kortfattat. Ökade kapitalkostnader för nyinvesteringar får bäras inom respektive nämnds ramar.
För att förenkla och tydliggöra arbetet med investeringsbudgeten ska dessutom planerade investeringar anges per anslagsbindningsnivå i Del II i resurstablåer med följande layout:

INVESTERINGSBUDGET PER ANSLAGSBINDNINGSNIVÅ Mkr

ANSLAGSBINDNINGSNIVÅ Mkr	2018	2019	2020	2021	2022
Anslagsbindningsnivå 1					
Anslagsbindningsnivå 2					
Anslagsbindningsnivå 3					
Anslagsbindningsnivå 4					
Summa					

I Del II ska också beskrivas vilka konsekvenser som investeringar får för driftbudgeten och hur de ryms inom befintlig budgetram. Nämnder som hyr fastigheter ska beskriva hur eventuellt ökade hyreskostnader, som följer av fastighetsinvesteringar, påverkar nämndens driftbudget och hur den ökade hyran ryms inom befintlig budgetram. Nämnder som hyr kommunägda fastigheter av samhällsbyggnadsnämndens fastighetsenhet, ska själva begära investeringsutrymme för eventuella fastighetsinvesteringar. Dessa fastighetsinvesteringar är hyreshöjande. Det ska göras per objekt och den hyrande nämnden bör ta hjälp av fastighetsenheten för att kostnads- och tidsberäkna investeringen. I beslutet i mål- och resursplan kommer sen fastighetsinvesteringarna att lyftas över till samhällsbyggnadsnämndens investeringsbudget.

Inlämning av investerings- och exploateringsplan sker tillsammans med mål- och resursplan den 20 april 2017.

4.4 MBL i samband med budgetarbetet

MBL enligt § 11 och § 19 ska genomföras på facknämndsnivå. Protokoll ska bifogas förslaget till mål- och resursplan. Om budgetförslaget återremitteras för omprioritering, ska facknämnden genomföra ny MBL-förhandling och bifoga protokoll till det ändrade budgetförslaget.

4.5 Tidsplan för det fortsatta budgetarbetet

Datum	Tid	Forum	Aktivitet
20-apr			Nämnderna lämnar sina budgetförslag, förslagen ska vara **beslutade** i nämnderna
25-apr	kl 08.30-12.00	Budgetberedningen/KSAU och gruppledare för KD, SD, V och VF	Budgetberedningen inleds, förberedelse inför den enskilda presidieöverläggningarna
		ENSKILDA PRESIDIEÖVERLÄGGNINGAR:	
27-apr	kl 08.30-17.00	Budgetberedningen/KSAU och gruppledare för KD, SD, V och VF möte med:	Budget 2018
	kl 08.30-10.30	Socialnämnden (inkl kaffe)	Budget 2018
	kl 10.30-12.00	Barn- och utbildningsnämnden	Budget 2018
	kl 13.00-14.00	Samhällsbyggnadsnämnden	Budget 2018
	kl 14.00-14.30	Byggnadsnämnden	Budget 2018
	kl 15.00-15.30	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Budget 2018
	kl 15.30-16.00	Överförmyndarnämnden	Budget 2018
	kl 16.00-17.00	Kultur- och fritidsnämnden	Budget 2018
28-apr	— 11 maj	Partierna arbetar med MRP	MRP-förslag mejlas senast 11 maj till ewa.lundqvist@vanersborg.se
03-maj	kl 08.30-12.00	Budgetberedningen/KSAU och gruppledare för KD, SD, V och VF	Nya ekonomiska förutsättningar
12-maj	kl 08.30-12.00	Budgetberedningen/KSAU och gruppledare för KD, SD, V och VF	Handling klar, budget 2018
16-maj	kl 10.15-12.00	MBL	Förhandling/Information budget 2018
23-maj	kl 10.15-12.00	MBL	Förhandling/Information budget 2018
07-jun		KS	Budget 2018
21-jun		KF	Budget 2018

Bilagor:

1. Budgetramar per nämnd 2. Anslagsbindningsnivåer

	internränta	po	Inflationsuppräkning	
2018:	1,75%	1,3833	Intäkter 2018:	1,3%
			Omkostn 2018:	1,3%

Budgetramar per nämnd

Samtliga belopp i Tkr

Nämnder	Intäkter	Personal	Omkostnad	Intern ränta	Avskrivning	S:a kostnad	Nettoram
Barn- & utbildningsnämnden							
S:a budgetram 2017	-42 706	454 211	286 930	127	2 473	743 741	701 035
Inflationskompensation	-240		3 871	2	33	3 906	3 666
Justering för köpta tj fr samh			395			395	395
S:a budgetram 2018	**-42 946**	**454 211**	**291 196**	**129**	**2 506**	**748 042**	**705 096**
Byggnadsnämnden							
S:a budgetram 2017	-11 378	19 562	5 886	82	777	26 307	14 929
Inflationskompensation	-153		79	1	10	91	-62
Justering för köpta tj fr samh			0			0	0
S:a budgetram 2018	**-11 531**	**19 562**	**5 965**	**83**	**787**	**26 398**	**14 867**
Kommunfullmäktige							
S:a budgetram 2017	0	1 297	849			2 146	2 146
Inflationskompensation	0		11			11	11
Justering för köpta tj fr samh						0	0
S:a budgetram 2018	**0**	**1 297**	**860**	**0**	**0**	**2 157**	**2 157**
Kommunstyrelsen							
S:a budgetram 2017	-42 045	55 444	326 483	166	2 624	384 717	342 672
Inflationskompensation	-504		4 404	2	35	4 442	3 938
Justering för köpta tj fr samh			13			13	13
Vuxenutbildning			2 081			2 081	2 081
ks ff-anslag			150			150	150
Vänersborg 375 år 2019			100			100	100
S:a budgetram 2018	**-42 549**	**55 444**	**333 231**	**168**	**2 659**	**391 503**	**348 954**
Kultur- och fritidsnämnden							
S:a budgetram 2017	-20 473	37 727	87 926	114	1 145	126 912	106 439
Inflationskompensation	-276		1 186	2	15	1 203	927
Justering för köpta tj fr samh			100			100	100
S:a budgetram 2018	**-20 749**	**37 727**	**89 212**	**116**	**1 160**	**128 215**	**107 466**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden							
S:a budgetram 2017	-2 266	7 606	1 156			8 762	6 496
Inflationskompensation	-31		16			16	-15
Justering för köpta tj fr samh			1			1	1
S:a budgetram 2018	**-2 297**	**7 606**	**1 172**	**0**	**0**	**8 778**	**6 482**
Revisionen							
S:a budgetram 2017	0	428	767	0	0	1 195	1 195
Inflationskompensation	0		10	0	0	10	10
S:a budgetram 2018	**0**	**428**	**777**	**0**	**0**	**1 205**	**1 205**

Samtliga belopp i Tkr

Nämnder	Intäkter	Personal	Omkostnad	Intern ränta	Avskrivning	S:a kostnad	Nettoram
Samhällsbyggnadsnämnden							
S:a budgetram 2017	-445 160	135 047	297 073	23 523	75 014	530 657	85 497
Inflationskompensation	-4 919	0	4 008	317	1 012	5 337	417
Justering för köpta tj fr samh			55			55	55
Ettårsanslag 2017, u-håll fritidsfastigh			-7 000			-7 000	-7 000
Ettårsanslag 2017, u-håll gator o vägar			-3 000			-3 000	-3 000
S:a budgetram 2018	**-450 079**	**135 047**	**291 136**	**23 840**	**76 026**	**526 049**	**75 970**
Socialnämnden							
S:a budgetram 2017	-413 684	889 593	418 114	380	3 299	1 311 386	897 702
Inflationskompensation	-3 804		5 640	5	45	5 690	1 886
Justering för köpta tj fr samh			203			203	203
S:a budgetram 2018	**-417 488**	**889 593**	**423 958**	**385**	**3 344**	**1 317 279**	**899 791**
Valnämnden							
S:a budgetram 2017	0	441	14	0	0	455	455
Inflationskompensation	0		0			0	0
Valår			145			145	145
S:a budgetram 2018	**0**	**441**	**159**	**0**	**0**	**600**	**600**
Överförmyndarnämnden							
S:a budgetram 2017	-180	4 212	560	1	0	4 773	4 593
Inflationskompensation	-2		8	0	0	8	5
Justering för köpta tj fr samh			1			1	1
Ettårsanslag 2017			-1 000			-1 000	-1 000
S:a budgetram 2018	**-182**	**4 212**	**-432**	**1**	**0**	**3 781**	**3 599**

ANSLAGSBINDNINGSNIVÅER

BYGGNADSNÄMNDEN

KOMMUNFULLMÄKTIGE

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

REVISIONEN

VALNÄMNDEN

ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN

BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

- Nämnd och administration
- Förskola/grundskola/särskola
  varav förskola
  varav grundskola/särskola

KOMMUNSTYRELSEN

- Styrelse
- Kommunledning
- Räddningstjänst/säkerhet
- Gymnasieverksamhet
- Vuxenutbildning

KULTUR- OCH FRITIDSNÄMNDEN

varav nämnd, kultur och bibliotek,
varav arena och fritid
varav musik och ungdom

SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDEN

- Nämnd och administration/
  gator och vägar/park/tekniska
- Fastighetsenhet
- Kost-/serviceenheter
- Renhållningsverk
- VA-verk

SOCIALNÄMNDEN

- Nämnd och administration
- Vård och omsorg
- Individ- och familjeomsorg
- Omsorg om funktionshindrade
- Arbetsmarknadsavdelningen